

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Katarína Králiková

Stratégie rozvíjania rómskych detí v mladšom školskom veku

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Banská Bystrica
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS: Mgr. Králiková Katarína

Kontakt na autora: Pracovisko: ZŠ s MŠ Štefana Žáryho Poniky, Družstevná 201,
976 33 Poniky, kralikova.katarina@zsponiky.sk

Názov OPS: Stratégie rozvíjania rómskych detí v mladšom školskom veku
/program populudňajšieho pôsobenia v záujmových útvaroch/

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
X. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Martina Pavlendová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Mladší školský vek, školská zrelosť, záujmový útvar, hra, stratégie učenia, poruchy učenia, integrovaný žiak, žiaci rómskeho pôvodu, inovatívne metódy učenia, asistent učiteľa, spolupráca rodiny a školy rómskych žiakov

Anotácia

Obsahom práce je prehľad stratégií rozvíjania rómskych detí v mladšom školskom veku – odporúčané popoludňajšie pôsobenie v základnej škole. Práca je rozdelená na tri kapitoly. V úvodnej sa venujem problematike nástupu rómskych žiakov do základnej školy, odporúčanej včasnej diagnostike porúch učenia, odporúčania pri práci s nevyšetrenými - nediagnostikovanými žiakmi pre prax, praktické skúsenosti z bežného školského prostredia orientované na prirodzenú adaptáciu žiakov na nové prostredie školy. V druhej kapitole ponúkam ako vhodne využiť prácu v záujmových útvaroch na zlepšenie prospechu žiakov, zlepšenie vzťahov učiteľ – žiak, zlepšenie klímy triedy a utváranie pozitívnych postojov ku škole. V záverečnej kapitole odporúčam a úvádzam ako môže asistent učiteľovi pomáhať vo výchovnovzdelávacom procese pri práci s rómskymi žiakmi, resp. ako efektívne spolupracovať medzi školou, asistentom a rodinami žiakov zo slabopodnetného prostredia. Odporúčania vychádzajú z pedagogickej praxe obyčajnej učiteľky pre primárne vzdelávanie v malej dedinke, na ktorej konci vyrástla rómska osada.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Rómsky jazyk v edukácií	- 801/2012
Spolupráca školy a rodiny žiaka z marginalizovaných rómskych komunít	- 1139/2013

OBSAH

ÚVOD	5
1 VSTUP RÓMSKYCH DETÍ DO ZÁKLADNEJ ŠKOLY	7
1.1 Rómske deti v prvých rokoch školskej dochádzky	8
1.2 Úspešná diagnostika porúch učenia a správania sa	14
2 STRATÉGIE ROZVÍJANIA RÓMSKYCH ŽIAKOV	19
2.1 Záujmové útvary v ZŠ	19
2.2 Využitie inovatívnych metód pri doučovaní rómskych žiakov	29
3 PARTNERSTVO ŠKOLY A RODINY	35
3.1 Vplyv rodiny na školskú úspešnosť rómskych žiakov	35
3.2 Spolupráca s rómskym asistentom	36
ZÁVER	37
ZOZNAM PRÍLOH	48

ÚVOD

So vzdelávaním rómskych žiakov úzko súvisí aj otázka štruktúry pedagogického systému, ktorý sa podieľa na príprave učiteľov. Kto učí rómskych žiakov? Ako sú pripravení učitelia? Čo vedia o Rómoch? Poznajú stratégie a taktiky práce? Otázky výchovy a vzdelávania rómskych žiakov v ostatnom čase získavajú na intenzite.

V predloženej OPS sa opieram o myšlienku Mirona Zelinu [6], ktorý tvrdí že „zlatým kľúčom na riešenie problémov Rómov, alebo súžitia Nerómov s Rómami je vzdelanie. To je prvopočiatok, to je základ, prameň, to je skala, z ktorej sa dá postaviť cesta budúcnosti.“ Zriadenie povinnej školskej dochádzky na Slovensku umožnilo bezplatný vstup rómskych detí do základných škôl. Niektorí žiaci si pobyt v základnej škole často nevážia. Školu zanedbávajú, napriek postihom, ktoré za množstvo neospravedlnených hodín hrozí. Často nastúpia do základnej školy s mentálnym postihom, ľahkej, miernej alebo ťažkej retardácie. Zodpovední pedagógovia situáciu adekvátne riešia včasným diagnostikovaním tak, aby ostali zachované práva detí na vzdelanie.

Zlá finančná a sociálna situácia rodičov žiakov rómskeho pôvodu, zabraňuje návšteve, resp. umiestneniu žiakov do edukačných centier špeciálnych základných škôl. Najmä z malých dedín a osád, ktoré sú vzdialené desiatky kilometrov. Vhodným spôsobom ako zvyšovať vzdelanostnú úroveň žiakov je, odporučiť im návštevu školských klubov, resp. viacerých záujmových útvarov. Využívať častejšie na vyučovaní prirodzenú činnosť detí – hru. Cvičenia a aktivity zamerať na rozvoj všetkých inteligencií najmä – muzikálnej, priestorovej, verbálnej, prírodovednej a pod. Tak isto učivo vnímať a nové poznatky si osvojovať viacerými zmyslami.

Predpokladom úspešného pôsobenia na deti je spolupráca a partnerstvo s rodinou a komunitou, ktorej účasť posilňuje výchovný vplyv predškolského zariadenia. Uvedomujeme si, že deti sú vychovávané v rodinách a vplýva na ne všetko, čo sa v rodine deje. Dôležité je preto zamerať sa na zvyšovanie spolupráce medzi učiteľmi, asistentami a rodičmi.

Práca obsahuje teoretické aj praktické východiská uvedenej problematiky. V práci nie je pevne /striktne/ oddelená teoretická časť od praktickej. OPS je rozdelená do troch kapitol. V prvej kapitole sa zaoberám vstupom rómskych detí do základnej školy, bez prípravy a zaškolenia v MŠ, taktiež prvými dňami v školskom prostredí. Vychádzam hlavne z osobných skúseností a kontaktu s deťmi. V podkapitole 1.kapitoly sa stručne venujem teoretickým východiskám a diagnostike porúch učenia s použitím odbornej literatúry.

V druhej kapitole uvádzam osvedčené stratégie rozvíjania rómskych žiakov v záujmových útvaroch, a taktiež pri potrebnom doučovaní rómskych žiakov po vyučovaní s využitím inovatívnych metód.

V tretej, záverečnej kapitole pozitívne posudzujem partnerstvo školy a rodiny, vplyv rodiny na školskú úspešnosť žiakov a odporúčam na základe vlastných skúseností metódy a formy spolupráce s rómskym asistentom na základnej škole.

OPS vychádza z praxe na 1. stupni základnej školy. Môže slúžiť pedagógom ako forma námetu sa spestrenie popoludňajšej činnosti, ale aj v rámci vyučovacích hodín. Konkrétne námety pre prácu s rómskymi žiakmi s poruchami učenia, ako študijný materiál za účelom získania ucelených informácií ohľadom vstupu, zaškolovania a adaptácie rómskych žiakov na nové prostredie školy.

1 VSTUP RÓMSKÝCH DETÍ DO ZÁKLADNEJ ŠKOLY

Zápis do prvého ročníka základnej školy je pre mnoho detí zážitkom na celý život. Koniec bezstarostného detstva, o pár mesiacov po zápise, vystriedajú školské povinnosti a návyky. V našej spoločnosti žijú deti, ktoré sa zápisu do prvého ročníka vôbec nezúčastnia. Prvého septembra ich rodičia privedú prvý krát do nepoznaného detského kolektívu malých prváčikov. V detských očiach sa javí strach, obavy, množstvo nevy povedaného z ich detského sveta, pretože to, čo sa v nich odohráva často nevedia správne vyjadriť, alebo pomenovať. Nie sú zvyknutí, aby opisovali svoje pocity a zážitky. Do školy vstupujú s nadšením, ale bez predchádzajúcej predškolskej prípravy a návykov v detskom kolektíve predškolákov. Nastáva problém. Musíme si uvedomiť dôležitosť špecifik a osobitostí prístupu vyučujúcich pri riešení problémov rómskych žiakov. Rómski žiaci žijú dvojakým spôsobom. Vieme, že doma sú rovnocennými partnermi, kým v škole sa často stretávajú s odmietnutím a ponižovaním. Požaduje sa od nich také správanie, ktoré vo svojom spoločenstve nepoznajú.

Obdobie mladšieho školského veku začína 6., resp. 7. rokom a končí nástupom druhej štrukturálnej zmeny okolo 11. až 12. roku. Rómski žiaci v mladšom školskom veku bývajú veľmi pohybovo nadaní s dobrým hudobným sluchom. Pohyby mladšieho školáka sú plné vitality, náročné na rýchlosť, presnosť, obratnosť a silu. Úsilie o sociálnu aktivitu a sociálny kontakt umožňujeme žiakom v kolektívnych a pohybových hrách. Rómski žiaci sú často z kolektívnych hier vyčlenení /nemajú telocvičný úbor, sú necvičiaci, žiaci si odmietajú podať navzájom ruky, častým porušovaním pravidiel, agresivitou pri hrách, nepochopením pravidiel a pod./ Prichádzajú často psychicky nezrelé na školskú dochádzku, napriek vhodnému fyzickému veku prváka.

U chlapcov prevládajú aktivity s prvkami dobrodružstva, bojovnosti a u dievčat sú v oblúbe okrem hudobno-tanečných aktivít aj hry s bábikami. Prirodzená činnosť detí - hra plní dôležitú úlohu nielen vo voľnom čase, ale hlavne v samotnom vyučovacom procese. Rómske deti potrebujeme motivovať a aktivizovať počas celého vyučovania, aby sme eliminovali ich nezáujem o učenie, vyrušovanie a zabávanie ostatných.

Obrázok 1 VMR- hry s bábikami

Prameň: vlastný návrh

Š.Amonašvili [1] tvrdí: „Zotvačnosť niektorých učiteľov je veľmi silná. Pre učiteľa je jednoduchšie dávať deťom presne sformulované úlohy a vyžadovať od nich presné a vyčerpávajúce odpovede, a potom robiť kratšie alebo dlhšie, individuálne alebo

kolektívne previerky, čo a ako sa naučili. Prečo by sa mali učitelia púšťať do nejakých figl'ov, keď sa dá urobiť tak, aby sa im pohodlnejšie učilo.“ (Amonašvili, Š.,1983,s.60 [1]). Šesťročné rómske dieťa plné temperamentu, ani nijaké iné dieťa, nemôžeme prinútiť, aby sa čo len hodinku nehýbalo, nebehalo, iba pokojne a ticho sedelo.

Doprajme deťom čas vo vyučovaní na vybitie svojej prebytočnej, ale veľmi potrebnej energie, s ktorou sa dá tak výhodne pracovať. Aplikovanie hry v školskom vyučovaní môžu pozitívne ovplyvňovať aktivity detí **aj v mimo vyučovacom čase** – v školskom klube, resp. v záujmovom útvare.

1.1 Rómske deti v prvých rokoch školskej dochádzky

Snaha učiteľov pomôcť adaptovať sa rómskym žiakom do školského prostredia je v našej základnej škole na dobrej úrovni. Rodičia sa s deťmi – budúcimi prvákmi, častokrát zápisu nezúčastnia. Prinesú potvrdenie od detskej lekárky o dôvodoch pre ktoré, nemôže dieťa nastúpiť do ZŠ – nízky vzrast, časté zdravotné problémy, hravosť, nezáujem o školu a učenie a pod. Niektorí rodičia nevlastnia rodný list dieťaťa, preto majú problém so zápisom do 1.ročníka. Je potrebné opäť rodný list vyžiadať.

Ak rodičia uvádzajú menej závažné dôvody, pre ktoré deti nemôžu nastúpiť do prvého ročníka, snažíme sa s nimi spolupracovať tak, že deti zapíšu do základnej školy, s nástupom do nultého ročníka. Je niekedy veľmi namáhavé presvedčiť rodičov, aby dieťaťu umožnili vstup do kolektívu.

Hlavne v prípadoch, keď ich trvalé bydlisko je vzdialené od školy a vyžaduje si denne transfer do základnej školy a späť. Nepracujúci rodičia, odkázaní na sociálnu pomoc si pri väčšom počte detí nemôžu dovoliť ďalšie „zbytočné“ výdavky spojené so základnou školou. Častokrát púšťajú deti samé do školy pešo, či v zime alebo v lete, napriek zákazu vedenia školy. Niektorí rodičia poberajú aj príspevky na dopravné pre žiakov základnej školy, ale v kompetencií základnej školy nie je možné skontrolovať nakladanie rodičov s financiami určené pre žiakov. Vysoko oceňujeme spoluprácu s políciou v našom regióne, nakoľko ochotne pomáhajú riešiť vysokú absenciu žiakov.

V našej základnej škole evidujeme jednu pätinu žiakov rómskeho pôvodu z celkového počtu žiakov. Len dvaja z celkového počtu rómskych žiakov v ZŠ navštevovali, aj keď nepravidelne, obecnú materskú škôlku. Mnoho detí nenavštevuje v predškolskom veku materskú škôlku z dôvodu:

- zlá finančná situácia v rodine, neschopnosť platiť povinné poplatky v materskej škôlke
- nevhodný denný režim detí, večer sú dlho hore, ráno sa im nechce vstávať
- nedostatok financií na dopravu, nakoľko materská škôlka sa nachádza vo vedľajšej obci, pričom rodič by musel trasu prejsť až 4-krát ako doprovod
- strach z cudzieho prostredia
- častá chorobnosť a zanedbanosť detí predškolského veku
- pohodlnosť sa prispôbiť bežnému režimu rodičov a žiakov v MŠ, dodržiavaním hygieny, čistoty a slušného správania
- pri viacdetných rodinách nepotrebuje rodičia dieťa umiestniť do kolektívu predškolákov

V prvých dňoch, resp. týždňoch od nástupu do základnej školy odporúčame žiakov, ktorí neabsolvovali predškolskú výchovu z rôznych dôvodov, čo najskôr:

- adaptovať na školské prostredie, dať žiakom najavo, že sa nemajú čoho báť, že ich máme radi, budeme ich učiť čítať, písať a počítať, spolu sa pohráme a pod.
- v prvých dňoch je dôležité dať deťom pocit bezpečia a ochrany, nakoľko máme skúsenosti, že nám deti samé utekajú domov, z rôznych príčin
- veľmi dôležité je získať kontakty na rodiča, resp. príbuzného, suseda, alebo osobu, ktorá vlastní mobil a auto, aby v prípade potreby boli rodičia nablízku a dieťa upokojili
- vhodné je deťom podarovať peknú knižku, písacie potreby, zošit, nakoľko prídu do základnej školy bez pomôcok. Poplatok za sadu zošitov zostáva neuhradený a deti nemajú do čoho písať. Rodičia očakávajú, že knihy a zošity dostanú v základnej škole bezplatne.
- žiakov učíme slušne, nahlas sa pozdraviť pri príchode a odchode zo školy
- dodržiavať hygienické zásady v triede a na WC – časté umývanie rúk, odporúčam po dohode s vedením základnej školy zakúpiť do triedy a na WC hygienické potreby – tekuté mydlo, toaletný papier /nakoľko každý žiak je povinný mať vlastné hygienické vrecúško/
- odporúčame žiakov neprestajne opravovať pri výslovnosti a komunikácií. Nevedia sa vypýtať na WC, nevedia slušne poďakovať, slušne sa opýtať na informáciu a pod. Žiaľ, deti sa vulgárne nevedomky vyjadrujú, nakoľko sú ovplyvnené domácim prostredím, kde je používanie oplzlých výrazov bežné. deti pri odchode z osady a vstupe do základnej školy chodia síce štandardne oblečené, ale veľmi páchnu. Odporúčame v triede zriadiť skrinku, do ktorej si ukladajú deti s osady spoločne veci, telocvičné úbory, výtvarné pomôcky a pod. V triede sa stretávajú súrodenci, príbuzní z druhého kolena, ale aj strýcovia a tetky. Svoje pomôcky si navzájom požičiavajú, ale aj berú bez dovolenia. Súrodenci si pomiešajú telocviky, často si nemajú čo obliecť, lebo odídu v telocvičnom úbore tvrdiac, že im je zima, alebo im to mamička kázala a pod. Odporúčame dbať, aby sa žiaci pravidelne prezliekali na telocvik.
- väčšina žiakov má pomalé tempo pri prezliekaní a obúvaní. Nemajú vypestovaný návyk prezliekania sa, uložiť a poskladať si vlastné veci na kôpku, ako malí predškoláci, ktorí pri popoludňajšom spánku absolvujú denne tento úkon prezliekania. Niekedy žiaci prídu do školy aj týždeň v tom istom, dokonca sú prípady, že dieťa v osade v oblečení aj prespí a na druhý deň opäť príde do školy, neumyté, strapaté a hladné. Odporúčame zriadiť v základnej školy pravidelný prísun tekutín prostredníctvom vodného automatu /s namontovaným filtrom/

Popri uvedených problémoch a nevypesovaných návykoch žiakov mladšieho školského veku, súčasne prebieha vyučovací proces, pri ktorom sa objavujú ďalšie nedostatky a problémy z nezaškolenia detí v materskej škole v predškolskom veku.

V našej Základnej škole s materskou školou Štefana Žáryho v Ponikách je dotácia hodín na jednotlivé predmety uvedená v tabuľke č.1. Školský vzdelávací program je doplnený a vychádza zo štátneho vzdelávacieho programu ISCED 1 [10]. Stáva sa, že v prvom ročníku učia v jednej triede aj traja – štyria pedagógovia podľa stanoveného úväzku. Všetky vyučovacie hodiny sú odučené odborne.

Tabuľka 1 Dotácia hodín pre 1.ročník ZŠ s MŠ Poniky

Názov predmetu	Dotácia hodín
Slovenský jazyk a literatúra	8
Matematika	4
Anglický jazyk	1
Prírodoveda	2
Telesná výchova	2
Výtvarná výchova	2
Informatická výchova	1
Regionálna výchova	1
Hudobná výchova	1
Náboženská výchova	1
Etická výchova	

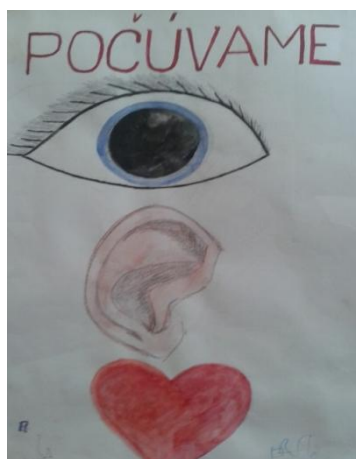
Prameň: ZŠ s MŠ Poniky

Odporúčame, aby triedny učiteľ učil v prvom ročníku, čo najvyšší počet hodín, nakoľko si rómsky žiaci veľmi ťažko zvykajú na nového – cudzieho učiteľa v triede. Ich správanie sa prejavuje ako:

- predvádzanie sa pohybom, grimasami
- upútavajú na seba stále pozornosť, sú nadmerne hluční, vydávajú často zbytočné zvuky zvierat, strojov a pod.
- ubližujú sami sebe, resp. bez príčiny ublížia spolužiakom telesne, alebo poškodia im školské pomôcky
- radi si vymýšľajú rôzne dôvody, aby nemuseli cvičiť, písať a pod.
- často odvrávajú, musia mať posledné slovo, jedajú afektovane bez premyslenia
- ich režim je značne narušený, nakoľko autoritu iného učiteľa nepríjímajú s dôverou
- kolegovia, ktorí učia iné predmety, respektíve supľujú v prvom ročníku sa zvyknú často sťažovať, karhať a trestať žiakov, že si s nimi nevedia rady, pričom nie sú rešpektovaní

Hneď v prvých dňoch školskej dochádzky sú žiaci primerane svojmu veku oboznámení s pravidlami v triede, so školským poriadkom v triede a v celej škole. Budujeme u prváčikov celoživotné pravidlá a zručnosti uvedené v tabuľke 2 [2].

Odporúčame začať so zaužívaním pravidiel, čo najskôr. Pomôžeme tak, žiakom vybudovať vnútorný zmysel pre disciplínu a ovládanie sa, aby každý žiak bol pripravený na efektívne učenie.

Obrázok 2 Celoživotné pravidlá

Prameň: vlastný návrh

Deti si uvedomia hranice, pokiaľ ich správanie a konanie je v súlade so školským poriadkom. Máme zaužívané v prvom ročníku pravidlá slušného správania robiť spoločne s prváčkami, nakoľko deti navrhnu aj tresty za porušenie triednych pravidiel, vid' tabuľku č.3. Odporúčame deťom zadať funkcie v triede, aby sa každý cítil potrebný a dôležitý. Ak vyučujeme integrovane a máme vypracovaný celoročný plán, resp. mesačné a týždenné témy, môžeme funkcie aktuálne aj meniť.

Veľmi efektívne je zavedenie v celej škole naraz – zaangažovať všetky ročníky od 1. ročníka až po 9. ročník, vrátane školníka, kuriča, kuchárov v školskej jedálni, upratovačiek, ale aj ekonómky a vedenia školy. Takto vieme pravidlá spolužitia i životné zručnosti zaviesť dôslednejšie, bez rozdielu na farbu pleti. Odporúčame umiestniť pravidlá po celej základnej škole na viditeľné miesta písomne, ale ich zachytiť aj obrázkami – piktogramami, aby boli denne na žiakom na očiach.

Tabuľka 2 Celoživotné pravidlá správania sa –slovné

Celoživotné pravidlá žiakov v prvej triede
Aktívne sa vieme počúvať – okom, uchom, srdcom.
Viem byť trpezlivý.
Dôverujem spolužiakovi.
Ochraňujem svoje okolie.
Hovorím vždy pravdu.
Najlepší výkon, podám práve dnes.
Neponížujem a neurážam kamarátov v triede.

Prameň: vlastný návrh

Celoživotné pravidlá

- **Dôvera**
- **Pravdivosť**
- **Úcta**
- **Aktívne počúvanie**
- **Najlepší osobný výkon**

Obrázok 3 Celoživotné pravidlá-piktogramy

Prameň: Lužinská K.:ITV, foto: vlastné

Životné zručnosti

- **komunikácia**
- **priateľstvo**
- **spolupráca**
- **trpezlivosť**
- **snaha**
- **vytrvalosť**
- **starostlivosť**
- **organizácia**
- **riešenie problémov**
- **zvedavosť**

Obrázok 4 Životné zručnosti so spolužiakmi

Prameň: Lužinská K.:ITV, foto: vlastné

Tabuľka 3 Návrhy postihov pri porušení triednych pravidiel

Porušenie triednych pravidiel sa trestá:
Ospravedlniť sa za porušenie pravidla
Čierny bod /za tri čierne body 5/
Neusmiate slniečko - pečiatka /smutné slniečko/
Zamračený smajlík – nalepiť obrázok
Pozametať celú triedu
Pozametať celú chodbu
Poupratovať šatňové skrinky
Poupratovať po škole kabinet p.učiteľky
Prepisovať krasopisne básne
Počítať príklady po škole
Vypracovať pracovný list – M,SJL, PRÍ, Vla, Anj
Poumývať stoly v školskej jedálni po obede
Nezúčastní sa školského výletu
Nezúčastní sa divadelného predstavenia, kina a pod.
Na telocviku bude bežať na ihrisku koliečko navyše
Urobí 20 drepov

Prameň: vlastný návrh

Počas prvých hodín vyučovacieho procesu sa rómsky žiaci na prácu v škole tešia, ale žiaľ nemajú potrebné návyky a školské pomôcky k úspešnému zvládnutiu prvých krokov. Veľkým problémom sa stáva hlavne poriadok na lavici, v lavici, v školskej taške a v šatni. Preto odporúčame:

- ak má dieťa peračník, môže si ho nechávať v škole, stáva sa, že doma mu mladší alebo starší súrodenci pastelky, perá polámu, zničia, postrácajú a pod. Je potrebné upovedomiť rodičov, aby si pomôcky žiaci nechávali len v škole a neprenášali ich zbytočne
- žiaci v hmotnej núdzi dostávajú príspevky vo forme zošitov, písacích potrieb v škole, tie si bezpodmienečne v škole aj nechávajú
- žiaci zvyknú malé zošitky celé vypísať, nevedia pracovať postupne, následne. Kde otvorí zošit tam píše, napríklad do stredu, mimo okraja, cez riadky a pod. Odporúčame žiakom zošitky zobrať a dávať im na jednu hodinu len jeden list, jednu stranu papiera. Tam, kde majú začať písať vyznačíme bodku /značku, hore vľavo, od okraja po okraj/, respektíve predpíšeme nové písmeno, slovo atď. Vypísanú stranu papiera odporúčame ohodnotiť a založiť do portfólia dieťaťa.
- malí predškólači sú veľmi aktívni, nevydržia dlho sedieť na jednom mieste, stále sa obzerajú, niekedy aj stoja. Je to signál, kedy potrebujú zmenu činnosti – hru, alebo prácu pri tabuli. Je častým zvykom, že žiaci radi hlavne počas prestávky navštevujú WC, obmedzujú vstup na toalety ostatným žiakom. Odporúčame preto, vymedziť pravidelne návštevu WC v určitých časových intervaloch, žiaci si postupne zvyknú a nebudú obmedzovať ostatných.
- ďalším zdrojom vyrušovania počas hodín je sústavne obzeranie sa dozadu, pozeranie do okna, hrabanie v školskej taške, rozoberanie pier, resp. toho čo sa rozmontovať dá, taktiež spontánne jedenie a pitie počas vyučovacej hodiny najdrobnejšie kúsky, ceruzky strúhajú pod lavicou do vystrúhania a pod.

- mnohokrát sa stáva, že počas vyučovania prinesú rodičia svojim deťom desiatu, je potrebné urobiť opatrenia, aby rodičia nenarúšali plynulý priebeh vyučovania a zamedziť vstup cudzím osobám do budovy bez ohlásenia. Odporúčame, aby učiteľ upozornil rodičov, že sladkosti a suché rožky na desiatu nepatria, Rodičia sa naučili postupne nosiť deťom menej, ale vrátane ovocia a kvalitnejšej desiaty. Niektorí rezignujú a dajú deťom radšej peniaze.
- pri mnohopočetných rodinách si rómsky žiaci, nevedia zvyknúť na správne sedenie v školskej lavici, nakoľko doma nemajú dostatok stoličiek, aby si všetci pravidelne posadali okolo stola. Preto si aj domáce úlohy píšu na zemi, na posteli, vôbec si nenapíšu a pod. Odporúčame opakovane žiakom pripomínať správne sedenie prváka.
- veľkým problémom v začiatkoch školskej dochádzky je ovládať svoje telo pri prirodzených veciach. Napríklad pri trávení, nahlas grgnúť, resp. neudržia počas vyučovacej hodiny plynatosť, nevedia správne hygienicky kýchať, vyfúkať si nos, špárajú si v nose, v ústach, v zuboch a pod. Odporúčame s vedením školy sa dohodnúť na osviežovači vzduchu, zabezpečení hygienických vreckoviek a zrkadla do triedy. Nakoľko deti nemajú predstavu, ako momentálne vyzerajú – špinaví, usoplení, strapatý a pod. Žiaci v hmotnej núdzi majú zabezpečení na našej základnej škole hygienické vrecúško s obsahom – mydlo, uteráčik, toaletný papier, hygienické veckovky.
- vstupom do základnej školy sa deti prvý krát odlúčili od rodiny na dosť dlhú dobu, až štyri – päť hodín denne. Niektorí žiaci musia domov cestovať školským autobusom. Je preto prirodzené, že mladší žiaci sa v prvých dňoch pýtajú domov, majú strach ako sa domov dopraví, kde sú ich rodičia tak dlho a pod. Odporúčame určiť po dohode s rodičmi dozor zo strany starších žiakov z rómskej osady, aby občas počas dopoludňajšieho vyučovania, prišli navštíviť do triedy malých prváčikov a odovzdali rodičom pokyny od pani učiteľky, resp. doprevádzali žiakov na autobusovú zastávku a domov.

1.2 Úspešná diagnostika porúch učenia a správania sa

Špecifické poruchy učenia postihujú značnú časť detskej populácie. Ide o ťažkosti s čítaním, písaním, pravopisom, matematikou, prípadne o nedostatok organizačných alebo jazykových schopností. Skôr sa vyskytujú u rómskych detí vo vzájomnej kombinácii než izolovane. Deti s poruchami učenia si ťažko osvojujú učivo bežnými výučbovými metódami, hoci nemajú primeranú inteligenciu a dostatočne podnetné rodinné prostredie sú často zaradení do bežných početných tried, v ktorých absentujú asistenti učiteľa, resp. chýba na škole špeciálny pedagóg. Na individuálnu prácu s nimi zostáva minimum času.

Dôsledky týchto porúch - depresie, frustrácia či traumatizácia detí - zapríčinené školskými neúspechmi. Negatívne ovplyvňujú a narúšajú osobnostný, sociálny, vzdelávací a profesijný vývin týchto detí. Neliečené deti s poruchou pozornosti (ADD) sú náchylnejšie na **antisociálne a kriminálne správanie** než bežná populácia. Majú silný sklon na vznik závislostí.

Získať súhlas od rodičov rómskeho žiaka, ktorí žijú v osade, na diagnostiku porúch učenia žiaka a taktiež absolvovať potrebné vyšetrenia v špecializovaných zariadeniach považujem za nekonečný proces. Rodičia často nespolupracujú so školou, odmietajú vyšetrenie /nakoľko rodič musí dať súhlas.

Nerozumejú poruchám učenia a správania svojich detí, nakoľko oni sami patria často medzi neliečených pacientov. Neabsolvujú následné špeciálne vyšetrenia. Svoje správanie a správanie svojich detí považujú za primerané vo svojom najbližšom okolí. Odporúčame po dohode s pedagogicko-psychologickou poradňou robiť pravidelné návštevy odborníkov už od prvého ročníka.

Odborníci priamym pozorovaním na vyučovaní, a tiež jednoduchými testami v škole v prvých mesiacoch školskej dochádzky realizujú so žiakmi test školskej zrelosti, následne v druhom polroku školského roka zrealizujú druhú časť pozorovania. Už pri prvom kontakte so žiakmi odborníci odporúčia návštevy špecializovaných poradní. Na základe včasnej diagnostiky a spolupráce s OÚ, pracovníčkami PPP v Banskej Bystrici sa nám podarilo v posledných dvoch rokoch úspešne diagnostikovať všetkých žiakov v prvom a druhom ročníku ZŠ /vrátane rómskych žiakov/. Medzi najčastejšie poruchy učenia patrili:

Dyslexia - porucha čítania, ktorú uvádza Zdeněk Matějček (1987, s. 20, 21, [3]), je slovo odvodené od gréckej predpony „dys“, čo znamená nedokonalosť, je to **špecifická neschopnosť** osvojiť si čítanie pri bežných výukových podmienkach, v primeranom potenciáli dieťaťa a normálnej sociokultúrnej príležitosti. Z učiteľskej praxe vieme, že čítanie je ucelený proces, pri ktorom je potrebná predovšetkým motivácia. Dieťa musí byť schopné zamerať pozornosť na text, nerozptyľovať sa tým, čo sa deje okolo neho, či inými myšlienkami.

Ďalej musí zreteľne vidieť tvar písmen, aby sa mohli preniesť do mozgu. Očami prechádza zľava doprava po písmenách a v rovnakom okamihu skladá z reťazca písmen slová, slová do slovných obrátov a tie do viet. Reťazec písmen, ktoré vidí, musí postupne previesť do mozgu, ich presná pozícia musí zostať na mieste. Dôležité je, že bábika či autíčko zostane ním aj vtedy, keď je obrázok otočený hore nohami či na bok. Ale „p“ otočené hore nohami už je „d“. Náš mozog musí vedieť rozoznať písmená vytlačené rôznymi typmi písma, veľkými či malými písmenami. Deti s poruchami učenia často zamieňajú písmená ako „b“ a „d“. Niektoré deti môžu mať zmiešané fonologické a vizuálne ťažkosti.

Deti s poruchami učenia majú často problémy **so sústredením sa, impulzívnosťou** či **udržaním pozornosti**, preto sa dopúšťajú mnohých základných chýb v učení. Komplikáciou je tiež porucha **krátkodobej pamäti**, prejavujúca sa najmä pri zapamätávaní si informácií vnímaných sluchom. Krátkodobá pamäť predstavuje vlastne dlhšie trvajúce sústredenie pozornosti. Bez nej nie je možné učiť sa. Jej porucha je najvýraznejším znakom porúch pozornosti. Zdá sa, akoby deti s poruchou pozornosti niečo jedným uchom počuli a druhým to šlo hneď von. Rovnako rýchlo sa im vytráca z hlavy čerstvo naučené učivo.

Odporúčame po obedovej prestávke /žiaci v sociálnej hmotnej núde sa všetci stravujú v školskej jedálni za min.poplatok/ doučovať problémových žiakov v prvom, druhom ročníku ZŠ v časovom intervale cca. 30 minút, prostredníctvom pripravených pracovných listov, resp. vlastnoručne vyrobených PL. Počas doučovania začíname od prvopočiatku s ľubovoľným písmenom nasledovne:

Tabuľka 4 Odporúčaný postup pri doučovaní rómskych žiakov

Písmeno	Vyvodzovanie nového písmenka				
	Sluchom	Rečou	Zrakom	Pohybom	Písmom
B, b	Napočúvame si písmenko zvukom – v príbehu, v básničke, slova- mi, pesničkou- Bola babka, mala capka... Hľadáme v počúvanej reči a tlesknutím dáme signál, kedy počujeme hlásku	Správne vedieť hlásku vysloviť –pery držať spolu pri sebe, výbuchom vysloviť nahlas, vyslovujeme samostatne, v slabikách, slovách, vo vetách. Hľadáme v hovorenej reči a dáme signál, kedy počujeme hlásku, tvoríme rozhovory - dramatisáciou	Napozeráme si písmenko oča- mi z viacerých strán, z boku, zhora, zdola, hore nohami, hľadáme v texte – krúžkujeme, vyfarbujeme, počítame	Znázorňuje me pohybom veľké brucho, balón, modelujeme písmeno z plastelíny – tlačené, písané tvary, obkresľujem e a vystrihuje me a nalepujem e tvary písmen	Obtahuje me tvary písmena ceruzou, maľujeme štetcom zväčšené tvary, perom na papier postupne zmenšujeme tvary, píšeme do písanky na riadok

Prameň: vlastný návrh

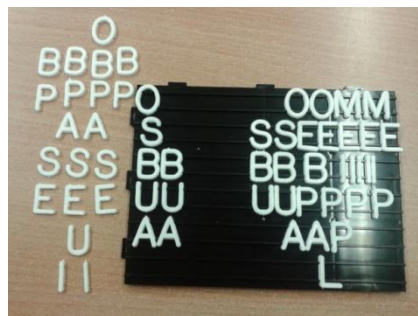
Ďalšou špecifickou poruchou učenia je **dysgrafia - porucha grafického prejavu**, podľa Zelinkovej (2009, s. 42,[7]) dysgrafia postihuje písomnú, grafickú stránku písomného prejavu a osvojovanie si jednotlivých písmen a spojení hláska – písmeno. Často sa vyskytuje u detí s dyslexiou alebo dysortografiou. Postihuje grafický, písomný prejav, osvojovanie tvarov písma. Proces písania ovplyvňuje grafomotorika a mentálne funkcie (vnímanie, predstavy, fantázia, myslenie, reč, pamäť, pozornosť). Príčiny ťažkostí s písaním sú špecifické, individuálne. Najčastejšie ide o motorické (pohybové) ťažkosti a poruchu vizuálneho (zrakového) vnímania. Pohybové ťažkosti postihujú spôsob, akým sa písmená tvoria. Dieťa síce dokáže robiť úkony potrebné na vytvorenie písmen, ale nesprávne funguje časť jeho mozgu, ktorá zabezpečuje postupnosť a neprerušovanosť týchto úkonov. Porucha jemnej motoriky je príčinou ťažkostí pri úkonoch spojených s presnou prácou prstov - **pri písaní, kreslení, zaväzovaní si šnúrok, zapínaní gombíkov, strihaní a podobne**.

Porucha vizuálneho vnímania zapríčiňuje ťažkosti pri rozpoznávaní tvaru písmen a ich umiestnení. Písmo dysgrafika je nezrelé alebo nečitateľné, napriek jeho úpornej snahe. Problémom je aj to, že dieťa píše úhladne len vtedy, keď píše extrémne pomaly a venuje písaniu veľmi dlhý čas. Písanie je potom preň príliš únavné a vyčerpávajúce. Môže preto získať až odpor k písaniu či úplne odmietat' písať. Preto odporúčame:

- Tieto deti preto nesmieme pret'azovať písaním. Náprava nespočíva v opisovaní textov či prepisovaní zošitov.
- Zadávať kratšie cvičenia, ale pravidelnejšie.

- Pri nácviku písania zaradiť vždy uvoľňovacie cviky, ktoré napomáhajú plynulé a rýchle písanie.
- Jemnú motoriku rozvíjať používaním didaktických tabuliek s ukladaním písmeniék na tabuľku v rámci precvičovania diktátikov vid' obr. č.5.
- Dbat' na **správne držanie pera či ceruzky**.
- Umožniť **správne sedenie pri písaní, upraviť výšku stoličky a stola** podľa fyzického vývoja žiaka.
- Postupne si osvojovať jednotlivé písmená, spájať ich do slabík a slov.
- Zaradovať do cvičení rozlišovanie dlhých a krátkych samohlások, rozlišovanie slabík dy-di, ty-ti, ny-ni a písanie dlhých slov so zhlukmi spoluhlások.
- Opäť odporúčame začať na doučovaní s aktivitami uvedenými v tabuľke č.4.

Obrázok 5 Tabuľka na diktáty

Prameň: vlastný návrh

Dysortografia - porucha pravopisu, býva príčinou veľkého počtu chýb v diktátoch, ale aj v prepisoch a opisoch textu. Pri výučbe pravopisu sa využívajú podobné poznávacie procesy ako pri čítaní. U dysortografikov sa často diagnostikujú poruchy sluchového vnímania alebo rozlišovania - deti „nepočujú“ správne, čo sa im diktuje. Pritom sluch majú v poriadku. Často im chýba cit pre jazyk. O. Zelinková (2009, s.43,[7]) tvrdí, že „dysortografia je **porucha postihujúca pravopis**. Nezahrňuje však celú gramatiku, vzťahuje sa prevažne na tzv. špecifické dysortografické javy, ktorými sú rozlišovanie krátkych a dlhých samohlások, rozlišovanie slabík dy-di, ty-ti, ny-ni, rozlišovanie sykaviék, pridávanie a vynechávanie písmen, poprípade slabík, nezvládnutie hraníc slov v písme.“ Pracovné tempo týchto detí pomalšie, takže ani nestíhajú napísať diktované vety. U detí s ľahkou mozgovou dysfunkciou ovplyvňujú písanie diktátov ešte aj poruchy pozornosti, pamäti, myslenia, impulzivnosť, hyperaktivita a podobne.

Vzhľadom na obrovské množstvo bariér, ktoré musia deti so špecifickými poruchami učenia prekonávať, taktiež v nevýhodnom sociálnom prostredí, odporúčame:

- Voliť iné formy zisťovania vedomostí /ústnu, doplnovačky, pracovné listy, cvičenia na počítači, resp. intraktívnej tabuli, didaktické testíky a pod./.
- Neznámkovať známku diktáty, zapísať len počet chýb, používať smajlíky, pečiatky na hodnotenie výsledkov
- Hodnotiť, čo najviac pozitívne s vyjadrením nádeje na lepší výkon .
- Pozitívne motivovať počas vyučovania, ale aj na doučovaní, chváliť, zverejňovať práce v triede, informovať rodičov o zlepšení výsledkov

- Uplatňovať na doučovaní časté konverzácie, tvorenie príbehov, dokončiť nedokončené vety a pod. tak, aby sme cibрили cit pre slovenský jazyk. Vid' obr.č. 6.
- Využívať viacero zmyslov pri eliminácii poruchy, vid'. opäť tabuľka č.4.

Obrázok 6 Konverzácia – dialógy v dramatizácii

Prameň: vlastný návrh

Dyskalkúlia - porucha matematických schopností, bez súčasných porúch všeobecných mentálnych schopností. Dyskalkúlia postihuje najmä oblasť matematiky. „Dyskalkúlia je špecifickou poruchou matematických schopností v zmysle neschopnosti operovať s číselnými symbolmi“ (Michalová, 2004, s. 23, [4]). Podľa L. Košča (1989, in: Michalová, 2004, s. 23, [4]) „ide o štrukturálnu poruchu matematických schopností, ktorá má svoj pôvod v génovom alebo perinatálne podmienenom narušení tých partií mozgu, ktoré súvisia s primeraným anatomicko-fyziologickým zrením matematických funkcií; nemá však poruchu mentálnych funkcií. Keď dieťa rieši matematickú úlohu, musí zvládnuť problém verbálny (zadanie úlohy, odpoveď na otázku), priestorový (geometrické úlohy, písanie číslíc v správnom poradí, písomné násobenie a delenie), problém s usudzovaním, pamäťou a iné. Stanovenie diagnózy vychádza zo psychologického vyšetrenia. Porucha sa vzťahuje na ovládanie základných počtových úkonov - sčítanie, odčítanie, násobenie a delenie.“ Pri náprave diskalkúlie odporúčame:

- Individuálny prístup ku žiakom vo vyučovaní, ale aj na doučovaní
- Vyučovať matematiku pozitívnym spôsobom pre žiaka
- Často opakovať čítanie a písanie základných tvarov číslíc, správny číselný rad, matematické operácie
- Spájať čísla s množstvom /prirad'ovať čísllice k počtu predmetov/
- Používať počítanie na prstoch
- Pri ťažších výpočtoch pomôže dieťaťu kalkulačka

2 STRATÉGIE ROZVÍJANIA RÓMSKYCH ŽIAKOV

Počas vyučovacej hodiny pozorný učiteľ ľahko a presne odhalí neporozumenie učiva. Žiaci, ktorí s práve preberaným učivom nemajú problém, to dajú jasne najavo, svojou aktivitou, radosťou z naučeného a správnymi výsledkami.

Aj skúseným učiteľom sa stáva, že by potrebovali pre žiakov so špecifickými poruchami učenia, väčšiu dotáciu hodín k problémovému učivu. Mnohí učitelia rezignovali, nakoľko rodičia neprejavili záujem na odporúčanie pedagógov dieťa diagnostikovať a tak odhaliť u žiaka viditeľnú poruchu učenia. Ale sú medzi nami aj takí, ktorí ochotne aj dnes deťom ešte pomáhajú.

2.1 Záujmové útvary v ZŠ

Každá základná škola ponúka svojim žiakom od prvého až do deviateho ročníka, možnosť popoludňajšej organizovanej činnosti, prostredníctvom záujmových útvarov. Pre kvalitné fungovanie záujmového útvaru je potrebné nájsť odborníka, ktorý je ochotný za určitých finančných podmienok pracovať so žiakmi pravidelne počas celého školského roka. Väčšinou prácu v záujmových útvaroch vykonávajú skúsení pedagógovia z danej školy. Vhodnou kombináciou je kombinácia záujmových útvarov s centrom voľného času, alebo s občianskym združením, ktoré je zriadené priamo na základnej škole, resp. v obci, v meste a pod. Každý záujmový útvar sa koná raz týždenne po 90 minút /2 x 45 min./s 15 minútovou prestávkou po vyučovaní. Vhodný je čas po obedovej prestávke žiakov.

Tabuľka 5 Prehľad záujmových útvarov r.2010-2014

Názov záujmového útvaru	
Cyklistický krúžok	Jazykové okienko
Mladý záchranár	Anglický jazyk
Mladý zdravotník	Nemecký jazyk
Zumba	Ruský jazyk
Koliesko	Floorbal
Výtvarný krúžok	Basketbalový krúžok
Tvorivé dielne I.	Poškoláčik
Tvorivé dielne II.	Zahrajko
Šachový krúžok	Fotografický krúžok
Prírodovedný krúžok	Detský folklórny súbor Poničan
Príprava na prijímacie pohovory z MAT	Atletický krúžok
Príprava na prijímacie pohovory zo SJL	Strelecký krúžok
Turistický krúžok	Dramatický krúžok
Rómsky krúžok	Informatik
Detské evanjelické služby	Futbal, Stolný tenis
Vybíjaná, Fitlopty	Ponická vareška
Vyšívací krúžok	Gitara , Klavír, Harmonika

Prameň: vlastný návrh

V našej Základnej škole s materskou školou Štefana Žáryho v Ponikách sme v priebehu posledných piatich rokov ponúkali žiakom uvedené záujmové útvary s podporou Súkromného centra voľného času v Ponikách, detašovaného pracoviska Základnej umeleckej školy p.Tatára a taktiež občianskeho združenia Ponické deti.

Ideálnym záujmovým útvarom pre rozvoj čitateľskej a pisateľskej gramotnosti rómskych žiakov v mladšom školskom veku považujeme „**Jazykové okienko**“, určené pre problémových žiakov na základnej škole. V záujmovom útvare je dostatok času na zvládnutie základných schopností, zručností a vedomostí, prostredníctvom ktorých rozvíjame:

- Poznávanie okolia /sveta/
- Vývin súvislého vyjadrovania
- Rozvíjanie slovnej zásoby
- Spoznávanie formálnych vlastností slov
- Čit pre zvukovú stavbu jazyka
- Správna výslovnosť hlások, slabík, slov
- Správne dýchanie
- Rozlišovanie a nácvik tvarov písmen
- Rozlišovanie slov vo vetách
- Znalosť písmen – ich tvarov, veľké, malé, tlačené, písané
- Znalosť interpunkčných znamienok
- Dôležitosť poradia písmen – znakov
- Dialógy medzi učiteľom a žiakmi
- Kladenie otázok žiakmi
- Hodnotenie a sebahodnotenie výkonu čítania a písania
- Čítanie textov, detských kníh, básní, časopisov
- Hry so slovami – delenie na slabiky, zámena slabík, počet písmen
- Modelovanie, vystrihovanie, odkresľovanie písmen
- Básničky, rýmovačky
- Piesne – vytlieskavanie do rytmu – slabiky
- Odpisovanie písmen, slov, slabík, viet
- Písanie a oprava diktátov
- Čítanie rozprávok
- Vytváranie obrázkovej a pojmovej mapy mysle

Nakoľko vo výchovno-vzdelávacom procese si nemôžeme dovoliť obmedzovať získavanie vedomostí bezproblémových a nadaných žiakov a priestor na hru a vzdelávanie problémových, resp. diagnostikovaných žiakov je veľmi obmedzený, využívame ďalší záujmový útvar „**Zahrajko**“, ktorý je určený práve didaktickým hráť. Časovo-tematický plán záujmového útvaru Zahrajko bol členený do troch základných oblastí **s dotáciou 30 stretnutí po 90 minút** počas jedného školského roka.

A - Pohrajme sa s prírodou /13 stretnutí/:

- 1.Zvieratá - domáce, lesné, zvieratá v ZOO
- 2.Rastliny – ovocie , zelenina, kvety, stromy, huby
- 3.Ročné obdobia – jar, leto, jeseň, zima, vhodné oblečenie a zdravie

B - Zahrajme sa spoločne /13 stretnutí/:

- 1.Spoločenské hry – kartové - pexeso, čierny Peter, quarteto, aktivity
- 2.Spoločenské hry – s kockou - človeče nehnevaj sa, cesta okolo sveta, monopoly
- 3.Spoločenské hry – bez kocky – domino, mikádo, mlyn, šachy – dáma, preskakovaná
- 4.Spoločenské hry - pre dvoch – operácia rýchla reakcia, hádaj kto som, padajúce opičky

Odporúčame z dotácií občianskeho združenia, v našej obci Ponickje deti /2% od rodičov/, z usporiadaných zábav a plesov v obci, zo sponzorských darov, zakúpiť spoločenské hry pre školský klub, triedy a taktiež záujmové útvary na škole. Je dobré urobiť zbierku starých spoločenských hier, resp. vyrobiť si vlastné hry s odpadového materiálu a pod. Pri spoločenských hrách v záujmovom útvare u žiakov pestujeme:

- vedieť sa hrať s kamarátom
- trpezlivosť
- ohľaduplnosť k ostatným
- zodpovednosť za svoje správanie
- vedieť prehrávať
- vedieť sa prispôbiť
- vedieť požičať hru
- vedieť si poupratovať po skončení
- vedieť prijať kritiku
- prejaviť svoje city a pocity
- zažiť radosť z hry
- spoznať nové hry
- rozvíjať intelekt a pamäť
- rozvoj slovnej zásoby
- starostlivosť o predmety
- mať úctu k požičaným veciam
- nedevastovať učebné pomôcky
- vedieť ohodnotiť svoj výkon pri hre

C - Varím, variš, varíme /4 stretnutia/:

Príprava jedál a nápojov v záujmovom útvare prebiehala sezónne – v každom ročnom období sa žiaci naučili pripraviť jedno jednoduché jedlo a nápoj. Suroviny sme získali opäť zo sponzorských darov, nakoľko väčšina žiakov sa nachádzala v hmotnej núdzi a pochádzala zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Žiaci všetko pripravujú sami v priestoroch cvičnej kuchynky v základnej škole. Dodržiavajú hygienické a bezpečnostné predpisy. Používajú zásterky a kuchynské pomôcky. Následne musia všetko poupratovať, poumývať a spoločne pripraviť stolovanie. Pripravené jednoduché jedlá a nápoje všetci prítomní ochutnajú a vyjadria svoj postoj a emócie.

Tabuľka 6 Rozpis prípravy jednoduchých jedál

Ročné obdobie	Jednoduché jedlo a nápoj	Suroviny	Poznámky
Jar	Zeleninový šalát Ovocný nápoj -fresch	Hlávkový šalát, paradajky, uhorka šalátová, cibuľa, biely jogurt, olivový olej, soľ. Jahody, banán, ananás, zeler, pomaranč, voda.	Pracovný postup napísať v bodoch
Leto	Palacinky Osviežujúci nápoj – citronáda s mäťou a medovkou	Mlieko, cukor, soľ, polohrubá múka, vajce, lekvár šľahačka, granko. Nazbierané bylinky zo záhrad – mäta, medovka, citrón, limetka, voda, cukor.	
Jeseň	Praženička so slanikou Bylinný čaj	Vajcia, olej, cibuľ, slaninka, soľ, chlieb. Bylinky – lipa, baza, materina dúška.	Ak nám ostali vajička – urobíme chlieb vo vajci.
Zima	Pečieme a zdobíme medovníčky Detská káva melta	Suroviny podľa osvedčeného receptu. Cesto pripravíme týždeň vopred a necháme v chladničke postáť. Na zdobenie – bielka z vajíčok, citrón, práčkový cukor, igeitový sáčok na zdobenie, posypové cukríčky. Káva melta, cukor, mlieko, voda.	Vykrajovacie formičky. Vyzdobíme medovníkmi vianočný stromček, resp. zabalíť do celofánu a podarovať rodičom k Vianociam.

Prameň: vlastný návrh

Obrázok 7 pečenie medovníkov v ZÚ

Prameň: vlastný návrh

V jednom 90 minútovom bloku raz týždenne v záujmovom útvare „Zahrajko“ majú žiaci z prvého stupňa základnej školy možnosť prostredníctvom didaktických hier a aktivít, zopakovať a utvrdiť si učivo z prírodovedných predmetov, rozšírené o literárnu, hudobnú a výtvarnú zložku. Nakoľko v triede sa vyskytujú rómski žiaci s výrazne rozvinutou muzikálnou inteligenciou, odporúčame skombinovať aktivity muzikálnej inteligencie s úlohami na rozvoj verbálnej a priestorovej inteligencie. Uvádzame príklady osvedčených aktivít.

Tabuľka 7 Návrh aktivít v záujmovom útvare

A – Pohrajme sa s prírodou		
Téma:	Aktivity / čas:	Úloha pre rómskych žiakov:
Domáce zvieratá	Poznať a pomenovať domáce zvieratá a ich mláďatá/ 90 minút	Utvárať si predsavy o niektorých domácich zvieratkách, ich mláďatách, úžitku a spôsobe života
Didaktická hra	Pomôcky	Literárna, hudobná, výtvarná zložka
Na tabuli hra s kartičkami domácich zvierat – „Priradiť mláďatá k rodičom“	Kartičky so zvieracími rodinkami, pracovný list	<p>Rozprávka: Mária Rázusová-Martáková - Zatúlané húsa Citlivo vnímať veršovanú rozprávku, pochopiť morálne ponaučenie</p> <p>Pieseň – Na dvore býva sliepočka Reagovať na opakovanie citoslovcí v piesni, rytmus piesne</p> <p>Kresba/modelovanie plastelína – domáce zvieratko</p>

Pokyny k práci s pracovnými listami domácich zvierat, Príloha č. 6, 7.

- Povedz, kto patrí do zvieracej rodinky
- Hľadáj cestičku mláďatka k mamičke
- Vyfarbi zvieraciu rodinku
- Povedz, čím sa živí zvieratko
- Uved', aký úžitok máme zo zvierat

Prameň: vlastný návrh

Podľa zloženia skupiny žiakov v záujmovom útvare je vypracovanie zadaných aktivít individuálne. Odporúčame počet dvanásť žiakov. U rómskych žiakov sa v priebehu prvých troch mesiacov pri vstupe do základnej školy vo výchovno-vzdelávacom procese diagnostikujú závažné poruchy učenia, správania. Je preto potrebné plne rešpektovať aj v záujmovom útvare vyjadrenie a odporúčanie odborníkov z pedagogicko-psychologickej, resp. špeciálnopedagogickej poradne.

Obrázok 8 spoločná práca – les

Prameň: vlastný návrh

Tabuľka 8 Návrh aktivít v záujmovom útvare

A – Pohrajme sa s prírodou		
Téma:	Aktivity / čas:	Úloha pre rómskych žiakov:
Lesné zvieratá	Poznať a pomenovať lesné zvieratá a ich mlád'atá/ 90 minút	Utvárať si predsavy o niektorých lesných zvieratkách, ich mláďatách, úžitku a spôsobe života v lese
Didaktická hra	Pomôcky	Literárna, hudobná, výtvarná zložka
Na tabuli hra s kartičkami lesných zvierat – „Priradiť mlád'atá k rodičom“	Kartičky so zvieracími rodinkami lesných zvierat, pracovný list	<p>Slovenská rozprávka: O Pampúšikovi Citlivo vnímať slovenskú rozprávku, pochopiť vlastnosti lesných zvierat, opatrnosť v lese</p> <p>Pieseň – Medveďku daj labku Reagovať na rytmus piesne – rýchle tempo, striedať s pomalým, vyjadriť pohybom</p> <p>Kresba/modelovanie - lesné spoločenstvo zvierat, zvieratá a ich príbytky</p>
Pokyny k práci s pracovnými listami lesných zvierat, Príloha č. 2.		
<ul style="list-style-type: none"> - Pomenuj lesné zvieracie rodinky - Dokresli zvieracie príbytky lesným zvieratkám - Vyfarbi zvieraciu rodinku - Povedz, kto a ako sa stará o lesné zvieratká - Uved', ako sa správame v lese - Vytvorte spoločný les zvierat 		

Prameň: vlastný návrh

Obrázok 9 Lesné zvieratá

Prameň: vlastný návrh

Tabuľka 9 Návrh aktivít v záujmovom útvere

A – Pohrajme sa s prírodou		
Téma:	Aktivity / čas:	Úloha pre rómskych žiakov:
Ovocie	Poznať a pomenovať druhy domáceho a cudzokrajného ovocia / 90 minút	Utvárať si predsavy o tvare, farbe, raste, pestovaní, chuti, zbere ovocia. Vedieť rozlišovať, kde ovocie rastie.
Didaktická hra	Pomôcky	Literárna, hudobná, výtvarná zložka
Na tabuli hra s kartičkami ovocia – „Rozdeľ ovocie podľa toho, kde sa môže pestovať – na Slovensku, v teplých krajinách“	Kartičky s ovocím, ovocné stromy a kry, pracovný list	<p>Rozprávka na DVD: Ovocníčkovia Pochopiť význam ovocia pre človeka – vitamíny.</p> <p>Pieseň – Bolo raz jablčko krásne Vnímať citlivo pieseň o jablčku, jeho chuti a farbe.</p> <p>Kresba/modelovanie plastelína – zátšie ovocia</p>
Pokyny k práci s pracovnými listami ovocia, Príloha č. 3		
<ul style="list-style-type: none"> - Pomenuj a napíš názvy ovocia - Vyfarbi druhy ovocia - Dokresli chýbajúcu polovicu ovocia - Povedz, kde ovocie rastie - Uved', čo všetko môžeme z ovocia vyrobiť - Vymysli básničku o jablčku, venuj ho priateľovi – Deň jablka. 		

Prameň: vlastný návrh

Obrázky 10 Ovocie v našej záhrade

Prameň: vlastný návrh

Tabuľka 10 Návrh aktivít v záujmovom útvare

A - Pohrajme sa s prírodou		
Téma:	Aktivity / čas:	Úloha pre rómskych žiakov:
Zelenina	Poznať a pomenovať druhy zeleniny/ 90 minút	Utvarať si predsavy o tvare, farbe, raste, pestovaní, chuti, zbere zeleniny. Vedieť rozlišovať, kde zelenina rastie, podmienky pre rast.
Didaktická hra	Pomôcky	Literárna, výtvarná zložka
Na tabuli hra s kartičkami ovocia a zeleniny- „Rozdeľ kartičky na ovocie a zeleninu “	Kartičky s ovocím a zeleninou, pracovný list	<p>Slovenská rozprávka: O repke Pochopiť význam pestovania zeleniny, starostlivosť o záhradku – vitamíny.</p> <p>Jednoduché jedlá – zeleninový šalát. Vedieť pripraviť zdravé jedlo /hlávkový šalát, mrkva, cibuľa .../.</p> <p>Kresba/modelovanie plastelína – zátišie zelenina</p>
Pokyny k práci s pracovnými listami zeleniny, Príloha č. 4		
<ul style="list-style-type: none"> - Pomenuj druhy zeleniny - Napíš správne názvy zeleniny - Vyfarbi druhy zeleniny - Rozdeľ ovocie a zeleninu do správnych košíkov - Uved', čo môžeme pripraviť zo zeleniny - Povedz, ktorú časť zeleniny konzumujeme 		

Prameň: vlastný návrh

Obrázok 10 Ovocie a zelenina

Prameň: vlastný návrh

Tabuľka 11 Návrh aktivít v zaujímavom útvare

A – Pohrajme sa s prírodou		
Téma:	Aktivity / čas:	Úloha pre rómskych žiakov:
Ročné obdobie - jar	Poznať zmeny počasia a zmeny v prírode na jar, správanie zvierat/ 90 minút	Utvárať si predsavy o ročnom období jar, spájať do súvislostí pozorované javy vo svojom okolí na jar, vedieť premeny v prírode, vhodne sa obliecť, poznať jarne mesiace
Didaktická hra	Pomôcky	Literárna, hudobná, výtvarná zložka
Na tabuli hodiny – rok, rozdelený na štyri farby podľa ročných období – zelená /jar/, žltá /leto/, oranžová /jeseň/, modrá /zima/. „Priradiť názvy ročných období k farbe na hodinách.“	Kartičky s názvami ročných období – jar, leto, jeseň, zima. Kartičky s názvami mesiacov v roku. Pracovný list	<p>Slovenská rozprávka: O dvanástich mesiačikoch Vedieť vyjadriť vlastnosti hlavných postáv – kladné, záporné. Citlivo vnímať rozprávku, pochopiť morálne ponaučenie dobra a zla.</p> <p>Pieseň – Slniečko sa zobudilo Uvedomiť si slová piesne, slniečko nás čoraz viac zahrieva...</p> <p>Kresba: dokresli druhú polovicu obrázka, vyfarbi.</p>
Pokyny k práci s pracovnými listami, Príloha č. 1, 5.		
<ul style="list-style-type: none"> - Usporiadaj mesiace podľa poradia v roku od 1-12 - Priradiť názvy mesiacov k ročným obdobiam - Vhodne obleč postavičku na jar tak, aby neochorela 		

Prameň: vlastný návrh

Obrázok 11 Dokresli druhú polovicu obrázka

Prameň: 2.ročník ZŠ

2.2 Využitie inovatívnych metód pri doučovaní rómskych žiakov

V súčasnom období prechádza vyučovací proces modernizáciou vyučovania, zavádzajú sa nové didaktické prostriedky a technické prostriedky do vyučovania. Počas vyučovacej hodiny pracujeme s interaktívnymi tabuľami, počítačmi a okrem toho aj učebnicami a zošitmi. Aby učiteľ prebral efektívne nové učivo, využil pri tom moderné technológie, stihol skontrolovať a overiť, vedomosti žiakov, či učivo pochopili, a taktiež venovať sa v triede integrovanému žiakom, resp. popri tom upozorňovať a usmerňovať žiakov s poruchami správania, neostáva mu priestor vystriedať všetkých žiakov pri obľúbených činnostiach s didaktickým hrami na tabuli – zopakovanie učiva, osvojenie vedomostí a pod.

Riešením ako zefektívniť vedmostnú úroveň problémových žiakov je aj **zábavné doučovanie po vyučovaní**. V tomto čase majú žiaci priestor na „hranie sa s interaktívnou tabuľou“, ale aj prehĺbenie, zopakovanie a hlbšie osvojenie si nového učiva. Učiteľ má priestor používať inovatívne metódy s jedným – dvoma žiakmi individuálne. Odporúčame doučovať max. troch žiakov naraz.

Rómski žiaci často nemajú rozvinutú slovnú zásobu a nerozumejú vysloveným, alebo počutým pojmom – slovám. Je potrebné pre nich nové slová vysvetliť. Vhodné je zaraďovať pre žiakov **pojmové mapovanie**.

„Pojmová mapa je grafická reprezentácia vedomostnej štruktúry dieťaťa z daného učiva, kde body reprezentujú pojmy a spojnice – čiary sú vzťahy medzi pojmami. Je to metóda učenia, testovania a zisťovania vedomostí, ktorej podstata spočíva v osvojení vzájomných vzťahov medzi pojmami. Dôraz sa kladie na správne hierarchické usporiadanie pojmov.“ (Urbanová, Prokša [5]).

Pri vytváraní pojmovej mapy so žiakmi musíme dodržiavať metodické kroky – prípravnú fázu a realizačnú fázu. **V prípravnej fáze** žiakom vysvetlíme, čo je to pojem – slovo. Užitočné je, keď povieme, že pojem je také slovo, ktoré si môžeme v duchu predstaviť. Vyskúšame niekoľko neznámych slov, aby žiaci zistili, či si ich vedia v duchu predstaviť –dopravné prostriedky, životné prostredie a pod.

V realizačnej fáze určíme tému, ktorá je žiakom blízka. Žiakov vyzveme, aby každý nakreslil (napísal) na papier jeden obrázok (slovo), ktoré mu pri uvedenej téme napadne. Zhromaždíme všetky obrázky (slová) na jednom mieste.

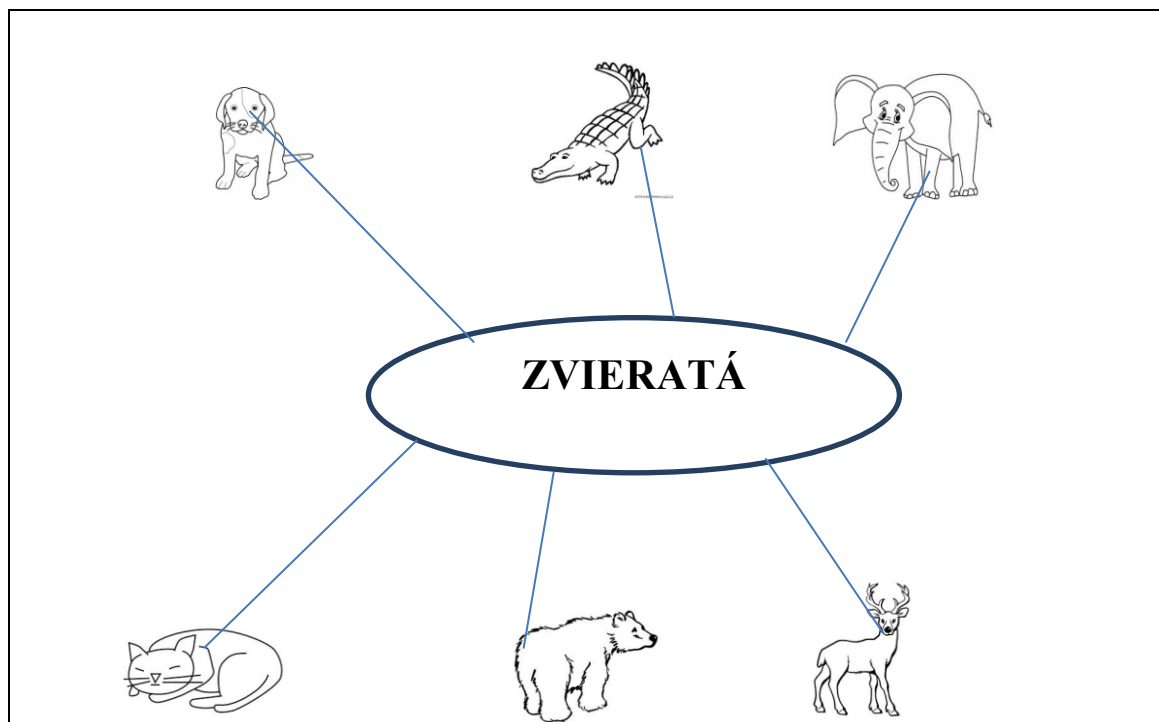
Vznikne spoločný súbor, s ktorým môžeme ďalej pracovať. Do stredu vytvoreného súboru umiestnime slovné označenie všeobecného pojmu – názov témy. Vyznačíme vzťahy (čiary, spojnice) medzi jednotlivými obrázkami (slovami) k hlavnému všeobecnejšiemu pojmu.

Do novovytvorenej pojmovej mapy zaznačíme spojnice – čiary so všeobecným pojmom a podkategóriami. Nakoniec necháme deti čítať pojmovú mapu. Mapu umiestnime v triede vždy na dobre viditeľnom mieste, aj pre ostatných žiakov, ktorí sa doučovania nezúčastnili.

T 12 Pojmové mapovanie – aktivity

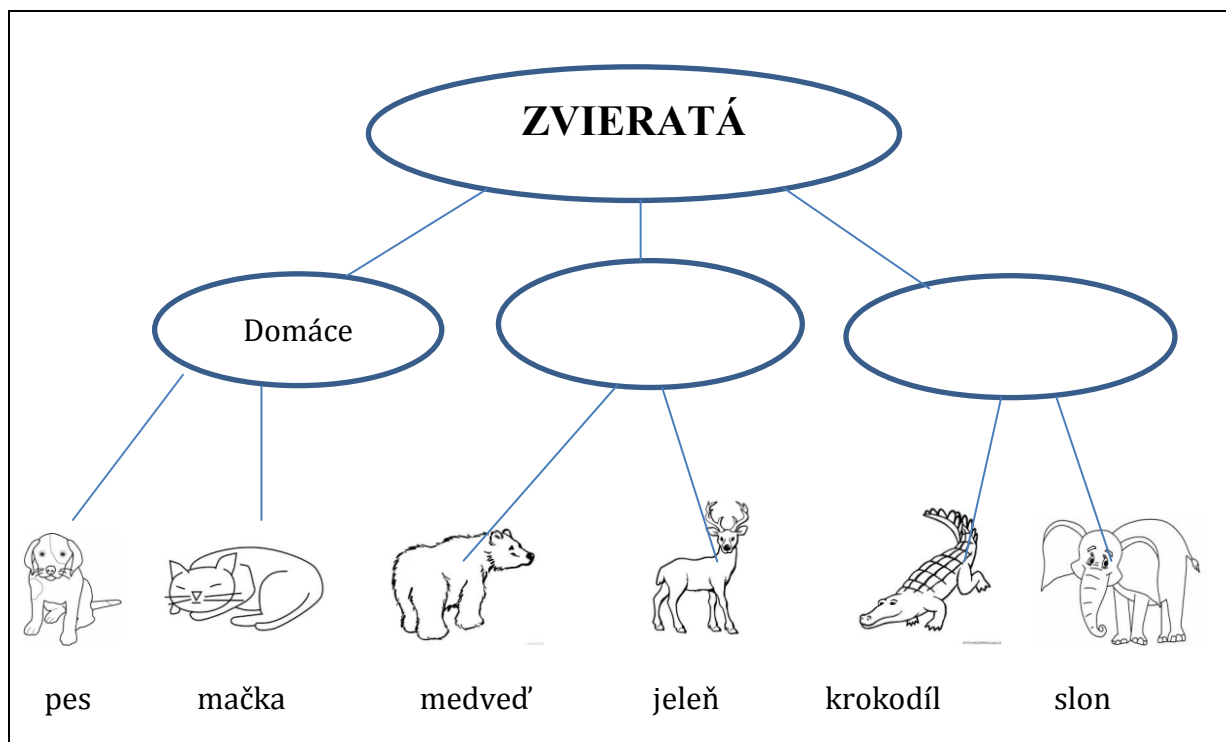
Č.	Názov aktivity	Reflexia	Vyhodnotenie	Dotácia
1	Zvieratá	Mapovanie žiakom uľahčuje	Pri pojmovom mapovaní žiaci pracovali:	10 min
2	Domáce zvieratá	<ul style="list-style-type: none"> - Pochopiť učivo - Lepšie zapamätať a vyslovovať pojmy - Rýchlejšie vybavenie a spájanie názvov zvierat s obrazom 	<ul style="list-style-type: none"> - Veľmi aktívne - Bezprostredne - Dodržiavali pravidlá v skupine 	15 min
3	Lesné zvieratá	<ul style="list-style-type: none"> - Prehľadne triediť informácie, pojmy - Efektívne zopakovanie učiva 	<ul style="list-style-type: none"> - Nevedeli ešte triediť vyslovené pojmy do troch kategórií 	10 min
4	Cudzokrajné zvieratá	<ul style="list-style-type: none"> - Žiaci nemajú problém nadviazať na pojmy nové vedomosti - Mapovanie podporuje hravosť a súťaživosť - Prácu v skupinke, vedie žiakov k tolerancii k iným 	<ul style="list-style-type: none"> - Pri zavádzaní aktivity necháme žiakom viac času na tvorbu nápadov a myšlienok - Pojmy zapisovali s pravopisnými chybami, ktoré nehodnotíme len upozorníme - Aktivity zvládli 	10 min

Prameň: vlastný návrh

Obrázok 12 Pojmové mapovanie

Prameň: vlastný návrh

Obrázok 13 Pojmové mapovanie

Prameň: vlastný návrh

Rómsky žiaci často patria medzi slabších čítarov z rôznych dôvodov. Jednou z inovatívnych stratégií je nácvik čítania pomocou **metodiky SFUMATO**. **S metodikou sa majú možnosť učiteľia oboznámiť a vyškoliť len na odborných seminároch, ktoré sú spoplatnené.** Metóda je veľmi vhodná i pre výučbu detí so špecifickými poruchami učenia, napr. dyslexiou. Pri tejto metóde nedochádza k dvojitému čítaniu, žiak nečíta potichu dopredu, nevynecháva a nepridáva písmená, nezamieňa ich za iné /už spomínané d za b, resp. a za e /.

T 13 Použitie metodiky SFUMATO v praxi

Reflexia pri použití metodiky splývavého čítania SFUMATO v praxi	
Problémy pri čítaní žiakov	Osvedčené predchádzanie - SFUMATO
Žiak nevie čítať nahlas	Metodika je založená na hlasnom prejave, žiak prechádza hlasovým výcvikom
Žiak nečíta plynule, zadržáva	Plynulé čítanie je charakteristickým rysom techniky „Splývavé čítanie“ – je založené na legátovom, alebo viazanom napájaní hlásky na hlásku [9].

Reflexia pri použití metodiky splývavého čítania SFUMATO v praxi	
Problémy pri čítaní žiakov	Osvedčené predchádzanie - SFUMATO
Žiak má dvojité čítanie, predčítava si	Technika SFUMATO priamo zabráni vzniku tzv. dvojitého čítania
Žiak vynecháva, alebo pridáva písmená, resp. hlásky	K tomuto fenoménu nedochádza, pretože sa vytvoril návyk čítania tak, že oči konajú kontrolovaný pohyb v postupnosti z písmena na písmeno
Žiak zamieňa písmeno za iné	Žiak nezamieňa písmená. V metodických krokoch je vedený tak, že si vytvorí dokonalý obraz písmena /pozná každú jeho časť/, nedôjde k zámene ani v prípade otočenia písmena o 180°.
Žiak nerozlišuje dlhé a krátke samohlásky	Žiak dokonale rozlišuje dlhé a krátke samohlásky, je to prednosťou tejto metódy. Už od prvopočiatku sa hlasový aparát pripravuje po dychovej stránke na dlhú expozíciu hlásky.
Žiak má problém s čítaním ťažkých slov /slová so skupinkou spoluhlások/	K tomuto úkazu nedochádza, lebo žiak sa naučí správne fyziologicky tvoriť jednotlivé hlásky a následne ich naväzovať
Žiak neovláda tempo čítania, nevie spomaliť	Technika Sfumato vytvára časopriestor pre voľbu tempa /rýchlosti/ čítania, pretože to si určuje CNS podľa rýchlosti spracovania všetkých spätných väzieb pri čítaní nastávajú

Prameň: www.abcmusic.cz

Podľa autorky metodiky SFUMATO Paedr. Márie Navrátilovej [9], ktorá tvrdí, že „metóda je postavená na detskej hravosti, je zábavná a deti pri nej ani nespoznajú, že sa vlastne učia čítať. Je založené na vytváraní obrazov a zážitkov.“ Výučba sa realizuje len s problémovými žiarmi v rámci zaujímavého útvaru po vyučovaní. Je doplnená dramatickou výchovou, využíva sa aj prvok výtvarný a pohybový. Ako prvé sa učia žiaci písmená O,S,B,U,A. Z hľadiska zraku, dych a hlasu sú úplne rozdielne. Deti ich rozlíšia veľmi ľahko a dobre. Napríklad malé a, malé e sú zrakovo tak podobné, že sa ich deti neučia po sebe, aby sa im nepletli. Odporúčame techniku používať pre živé deti s prebytkom energie lebo:

- Pri čítaní výbuchových hlások B,D,Ď,G,K,P,T,Ť deti najprv hlásku tlačia, čo znamená, že ju tvoria v ústach perami alebo jazykom bez exponovania. A až vtedy, keď oko načíta v predstihu ďalšie písmeno, výbuchová hláska „vybuchne“ a pomocou úderu ruky o lavicu deti hlásku exponujú. Takže okrem volania sa ozýva z triedy aj búchanie.
- Prvé písmeno sa teda exponuje tak dlho, kým sa zrakom periférne nenačíta a hlasno sa nadväzne nevysloví ďalšia hláska. Plynule sa číta celé slovo. Učiteľ sa nesústredí na rýchlosť čítania, ale rešpektuje individuálne tempo každého jednotlivca. Na hodinách doučovania pracujeme s jednou učebnicou Živá abeceda a Pracovným zošitom č. 1 od M. Navrátilovej. A hoci vychádza len v českom jazyku, nie je to prekážkou. Je tam množstvo obrázkov a kreslených príbehov. Odporúčame pokračovať šlabikárom K. Štefekovej.

Obrázok 14 Návčikové kartičky

Prameň: www.abcmusic.cz

Dôležitým energizérom pre žiakov je, a to nielen na doučovaní, **didaktická hra s jednoduchými pravidlami**. Aktivizuje žiaka k aktívnej činnosti a prirodzene prebúda zmysly. Odporúčam obľúbené vlastné hry, ktoré spestria priebeh vyučovania alebo doučovania.

Tabuľka 14 Prehľad jednoduchých didaktických hier

Did.hra	Cieľ a postup hry. Reflexia.	Pomôcky
<p>Vstávajúte, spachtoši!</p> <p>/10 min./</p>	<p>Analyzovať hlásku na začiatku slova. Deti majú hlavy na lavici – spia. Učiteľ hovorí slová. Pri vyslovení slova na vopred dohodnutú hlásku sa spachtoši zobudia – zdvihnú hlavu.</p> <p>Reflexia – na doučovaní žiaci aktívnejšie súperia. Vhodné vymeniť učiteľa za žiaka, po dlhšom čase vymýšľajú aj slová bez významu. Odporúčame hrať dovtedy, kým žiaci vytvárajú zmysluplné slová.</p>	<p>Odporúčame slová napísať aj na tabuľu.</p>
<p>Čo očka videli?</p> <p>/10 min/</p>	<p>Rozvíjať bezprostredné vyjadrovanie a tvorenie viet. Učiteľ začne rozprávať príbeh, napr. Bol som v lese a videl som vlka. Vyvolá žiaka, ktorý vetu alebo úvod z príbehu zopakuje a pridá ďalšie slovo za učiteľovým slovom.</p> <p>Reflexia – pri hre žiaci po tretom slove mali problém s pamätaním slov. Pri reprodukovanií slov ukazovali prstom na žiakov, ktorí povedali dané slovo. Odporúčam slová zapisovať z druhej strany tabule v plnom znení, v prípade potreby žiak môže prečítať.</p>	<p>Zapisovať začiatkové písmená slov na tabuľu</p>
<p>Zatúlané písmenko</p> <p>/10 min/</p>	<p>Vedieť tvoriť slová na dané písmenko. Učiteľ stratí písmenko a žiaci ho nájdu, tvoria bezprostredne naň slová.</p> <p>Reflexia – žiaci vytvárali množstvo slov za krátky čas, problém je s trpezlivosťou a porušovaním pravidiel /vykrikovanie/. Niektorí žiaci zámerne slová opakovali, lebo nevedeli vytvoriť nové slová.</p>	<p>Zapísať všetky tvary písmena na tabuľu – veľké, malé, tlačené, písané</p>
<p>Ujo Šikovníček</p> <p>/15 min/</p>	<p>Precvičovať tvorenie slovíčok. Do triedy prišiel ujo Šikovníček, ktorý vie robiť všetko. Ukazuje žiakom remeslá, žiaci určujú, čo ujo robí. Ak uhádnu utvoria na sloveso správnu vetu.</p> <p>Reflexia – výborná hra na aktivizáciu žiakov, odporúčam, aby žiaci napodobňovali všetky činnosti /dramatizácia/. Väčšina viet sa začínala aj po opätovnom upozornení „Ujo robí kopanie.“</p>	<p>Zapisovať na tabuľu slovesá s koncovkou – li. Napr. tancovali</p>
<p>Malé divadielko</p> <p>/15 min/</p>	<p>Vedieť zdramatizovať príbeh. Učiteľ povie žiakom názov rozprávkovej postavy a vybraní žiaci vedú spontánny rozhovor – dialóg s uvedenou postavou pomocou maňušiek podľa vlastnej fantázie a bez prípravy.</p> <p>Reflexia – prvé dvojice rozhovor nezvládali, len manipulovali s bábkami, usmievali sa. Po navedení /zopakovaním otázok/ vytvorili jednoduchý rozhovor. Problém s výberom rozprávok, žiaci nepoznajú obsah ľudových rozprávok. Maňuška vhodná.</p>	<p>Maňušky postavičiek na ruku. odporúčame max. traja hráči, potom sa striedame</p>
<p>Stratené slovíčka</p> <p>/10 min/</p>	<p>Precvičovať logické myslenie. Učiteľ žiakom povie jednu vetu v ktorej vynechá jedno slovo. Deti logickým postupom uhádnu, ktoré slovo chýba – pomôžu si obrázkom. Napríklad „Mamička uvarila slepačiu .... „</p> <p>Reflexia – žiaci vhodne tvorili vynechané slovíčka. Je potrebné voliť vety z rodinného prostredia o varení, obliekaní, jedení, hrách a pod.</p>	<p>Obrázky predmetov</p>

Prameň: vlastný návrh

3 PARTNERSTVO ŠKOLY A RODINY

Pedagóg by mal poznať životný a výchovný štýl rodiny, k čomu inklinujú deti aj ich rodičia. Na deti však nepôsobia iba ich rodičia, ale aj ostatní príbuzní, ktorí v rodine žijú. Obzvlášť v rómskych rodinách, ktoré sú početnejšie a v jednej domácnosti žije aj viac rodín. Učiteľky teda spolupracujú so všetkými, ktorí majú k dieťaťu blízky vzťah. Základom dobrej spolupráce rodiny a školy sú dobré vzťahy a komunikácia. Vzhľadom na rôznorodosť rodín, si zvolíme rozmanité stratégie a individuálny prístup ku každej z nich. Existuje mnoho dôvodov na rozvoj partnerstva medzi školou, rodinou a komunitou. Partnerstvo môže mať pozitívny vplyv na zefektívnenie kvality výchovno-vzdelávacieho procesu, školskej klímy, poskytovaných služieb a podpory rodinám, rodičovských funkcií, vzájomných kontaktov medzi rodinou, školou a komunitou, ako aj na pedagogickú prácu učiteľov.

3.1 Vplyv rodiny na školskú úspešnosť rómskych žiakov

Ak je rodič úspešný, je veľkým predpokladom, že bude úspešné aj dieťa. Žiaľ v rómskych komunitách - osadách, je úspešnosť detí priamo úmerná záujmu rodičov o vlastné dieťa. Ak má rodič snahu prispievať k rozvoju vlastného dieťaťa, je to pre pedagóga dobrý signál, že sa môže oprieť o zodpovedného rodiča a spoločne budovať základy pre ďalšie prijímanie vedomostí žiaka. Hlavne pri vypracovaní domácich úloh a príprave na vyučovanie. Už v prvých dňoch školskej dochádzky sa spolupráca s rodičmi prejaví v školskej taške žiaka – obalené zošity a učebnice, pripravený peračník s perom a zastrúhanými pastelkami, vzorne zabalená desiata, prípadne zodpovedne vyplnené tlačivá a podpísané prinesené školské potreby a pomôcky. Nehovoriac o príprave na vyučovanie a písaní domácich úloh, či pravidelnej kontrole a podpisovaní žiackej knižky a pod. Ak sa nám podarí s rodičom skontaktovať osobne rodič reaguje:

- Karhá verejne svoje dieťa za správanie sa doma a v škole
- Učiteľovi nasľubuje 100% zlepšenie prospechu žiaka v škole
- Sťažuje sa na zlú finančnú a sociálnu situáciu
- Nezaplatené poplatky má záujem vyplatiť v najbližší deň poberania sociálnej dávky
- Prizná, že učivu, ktoré sa preberá v škole zväčša nerozumie
- Niektorí rodičia, alebo starší súrodenci vyplňujú deťom pracovné zošity a predtlačové písanky dopredu, s množstvom chýb
- Na otázku zavšivavenia a nedostatočnej hygieny argumentujú vysokými poplatkami za vodu a elektrinu. Drahé lekárske prostriedky na vši. V osade je zapojený jeden verejný vodovod.
- Na otázku zničených zošitov a učebníc školopovinných žiakov priznávajú, že im mladší súrodenci devastujú školské pomôcky bez ich vedomia

V snahe pomôcť deťom uľahčiť spôsob získavania informácií si všetky učebnice a zošity nechávajú v šanónoch v základnej škole. Domáce úlohy si vypracujú v školskom klube alebo počas doučovania.

3.2 Spolupráca s rómskym asistentom

Pre učiteľa, ktorý učí v triede niekoľko rómskych žiakov je pomoc asistenta vítaná. Mali sme možnosť pracovať s asistentami aj na našej základnej škole. Ponúkame námety na činnosť, ktorú môže vykonávať asistent učiteľa v jednotlivých organizačných formách vo vyučovacom procese na základnej škole so žiakmi v mladšom školskom veku.

Tabuľka 15 Prehľad činností asistenta učiteľa

Prehľad činností asistenta učiteľa vo výchovno-vzdelávacom procese detí mladšieho školského veku	
Ranný dozor v šatni	Dozor pri pobyte na školskom dvore
Počas prestávok	Odprevádzanie žiakov domov, na zast.
V školskej jedálni	Doprovod pri zdravotnej starostlivosti
Na hodinách telesnej výchovy	Kontrola pravidelnej absencie
Na hodinách výtvarnej výchovy	Príprava učebných pomôcok
Na hodinách hudobnej výchovy	Udržiavanie poriadku v triede, šatni
Na hodinách písania	Spolupráca s rodičmi a príbuznými
Na hodinách matematik	Pomoc v záujmových útvaroch
Na hodinách prírodovedy	Pomoc v školskom klube
Pri didaktických hrách	Doprovod na školskom výlete
Pri hygiene	Pomoc pri vypracovaní domácich úloh
Pri prezliekaní na telocvik, krúžky	Doučovanie žiakov

Prameň:vlastný návrh

Práca asistenta učiteľa pre rómskych žiakov si vyžaduje odbornú prípravu a svoje majstrovstvo. Preto je dôležité, aby asistent dodržiaval nasledovné zásady:

- Správať sa a vyžadovať od žiakov správanie podľa školského poriadku
- Informovať učiteľa o porušovaní školského poriadku žiakmi v triede
- Dbat' na pravidelnú dochádzku, dodržiavať pracovný poriadok základnej školy
- Udržiavať priateľský, zväčša individuálny prístup k žiakom a ich rodičom
- Informovať učiteľa o výkonoch žiakov, zlepšení resp. zhoršení výkonnosti pri vybraných úlohách
- Kontrolovať zdravotný stav žiakov, sledovať ich hygienu a starostlivosť
- Dbat' na vlastnú prípravu pomôcok pred vyučovacou hodinou
- Pozitívne motivovať žiakov k ďalšej práci
- Pozitívne hodnotiť drobné úspechy rómskych žiakov
- Aktivita s rómskymi žiakmi mimo vyučovania, resp. mimo základnej školy je vítaná

ZÁVER

Starostlivosť o žiakov mladšieho školského veku rómskeho pôvodu, ktorí nenavštevovali žiadne predškolské zariadenia je náročná úloha pre všetkých pedagógov, ktorí s takýmito deťmi prichádzajú denne so styku. Po malých krôčkoch si obidve strany na seba zvykajú, objavujú v sebe navzájom to dobré aj zlé. Citlivo sa adaptujú na nové prostredie školy. Omnoho ťažšie je vniknúť do sveta detí mladšieho školského veku, ktoré nechcú, odmietajú s učiteľom komunikovať, pre vlastné duševné a mentálne postihnutie, resp. nerozumejú učiteľovi jazyk, ktorým sa im láskavo prihovára.

V predloženej skúsenosti som sa snažila zachytiť najzávažnejšie príčiny neúspechu v edukácii rómskych detí na prvom stupni základnej školy. Včasnou diagnostikou vrodených alebo získaných porúch učenia, správania sa, učiteľ dokáže dieťaťu lepšie pomôcť, zvoliť efektívnejšie postupy, stratégie a metódy vo vyučovacom procese. Keď neostáva priestor vo vyučovaní, ponúkam aktivity, ktoré je možné realizovať po vyučovaní v rámci záujmových útvarov a individuálneho doučovania problémových žiakov.

Veľký dôraz sa kladiem na spoluprácu rodiny a školy. Bez vzájomnej osobnej komunikácie s rodičom efektivita pedagogického pôsobenia na žiaka rapidne klesá. Rodičov si treba pred žiakmi vážiť, slušne sa o nich vyjadrovať, srdečne ich pozývať na triedne zasadnutia, školské akcie pri rôznych príležitostiach. Je potrebné sa často rodičov pýtať na problémy a nedostatky žiakov a ich súrodencov v jednej rodine. Bez záujmu o dieťa a celú jeho rodinu si učiteľ nezíska potrebnú dôveru rómskych rodičov. Často sa stáva, že učiteľ pozná obidvoch rodičov, nakoľko ich tiež učil čítať a písať v mladšom školskom veku. Rodičia poznajú učiteľa, s ktorým majú dobrý vzťah. Ale vo svojej jednoduchosti, mentálnych poruchách a sociálnej hmotnej núdzi nedokážu dať svojim deťom viac vzdelania.

Verím, že moje skúsenosti, rady a odporúčania využijete vo vašej praxi, alebo sa s nimi mlčky stotožníte.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. AMONAŠVILI, Š. 1983. Vitajte v škole, deti. 1 vydanie. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. 1983
2. LUŽINSKÁ, K. 2007. Integrované tematické vyučovanie na 1. a 2.stupni ZŠ. MPC Banská Bystrica, 2007
3. MATĚJČEK, Z. 1987: Dyslexie. Praha, SPN 1987
4. MICHALOVÁ, Z. 2004. Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách středních. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2004, ISBN 80-7311-021-0.
5. URBANOVÁ, A., Prokša, M.: Vedomostná štruktúra žiakov jej zdroje a spôsoby zisťovania. In:Technológia vzdelávania, roč.9,8/2001, s.4-7.
6. ZELINA, M. 2002. Psychoanalýza rómskej jedinečnosti. SPN, Bratislava. 2002. ISBN: 80-08-03339-8. In: Vzdelávanie Rómov.
7. ZELINKOVÁ, O. 2009. Poruchy učení. Portál, s.r.o., Praha 2009, ISBN: 80-7178-800-7

Internetové zdroje

8. Obrázky [online].Dostupné na www: <https://encrypted-tbn1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQmGlgetNWLjwhQZ6rl7rFazlC4lQ3l5y3ljMzK-wYXvUVi8ES5>
9. Metodika SFUMATO [online]. Dostupné na www: <http://www.abcmusic.cz/pages/index.php3?lang=cz>
10. ŠPÚ Primárne vzdelávanie ISCED 1 [online]. Dostupné na www: <http://www.statpedu.sk/sk/Statny-vzdelavaci-program/Statny-vzdelavaci-program-pre-1-stupen-zakladnych-skol-ISCED-1/Primarne-vzdelavanie.alej>

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Budík - PL

Príloha 2 Lesné zvieratá - PL

Príloha 3 Ovocie - PL

Príloha 4 Ovocie a zelenina - PL

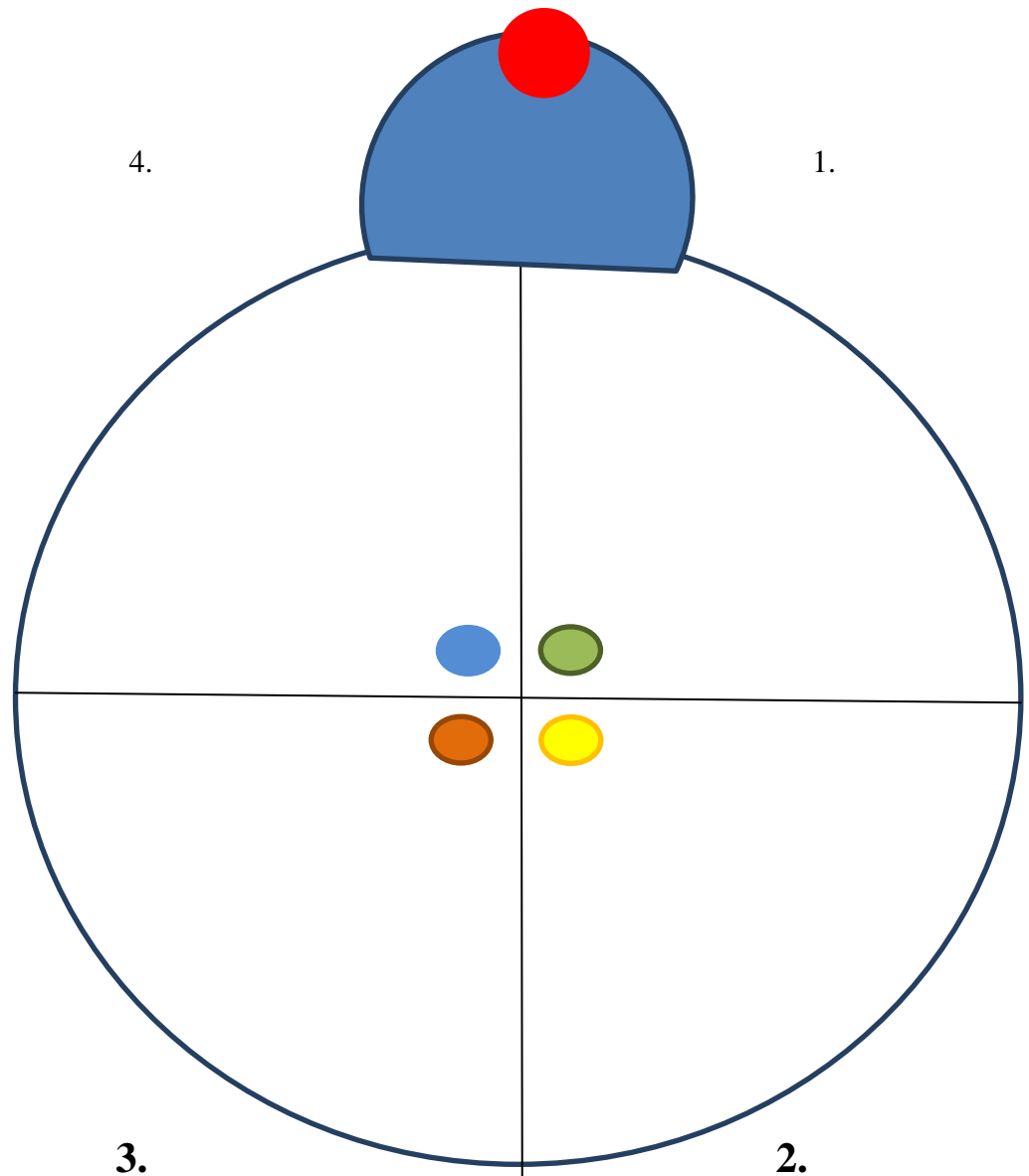
Príloha 5 Oblečenie v zime - PL

Príloha 6 Zvieracie rodinky - PL

Príloha 7 Domáce zvieratá - PL

Doplň do budíka:

- Vyfarbi podľa ročných období: 1.zelená-jar, 2.žltá-leto, 3.oranžová-jeseň, 4.modrá-zima
- Napíš názvy ročných období do budíka k správnej farbe
- Napíš názvy mesiacov k ročným obdobiam

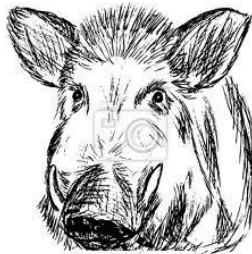
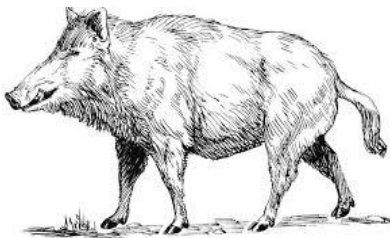
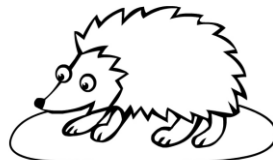
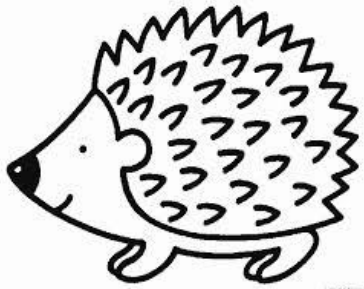
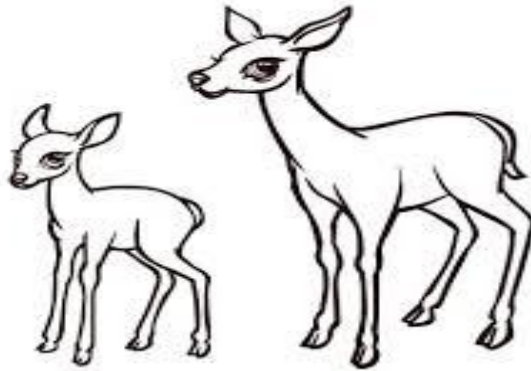
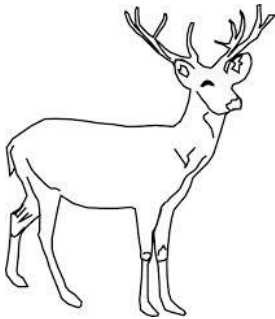
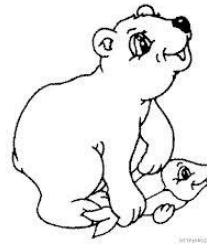
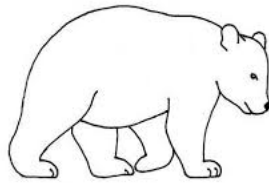
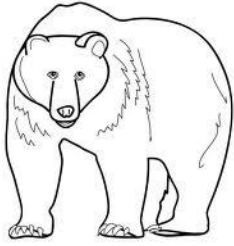

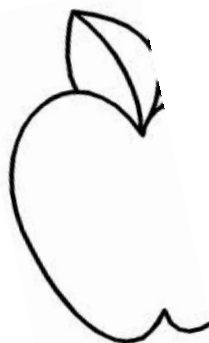
Ročné obdobie: JAR , LETO , JESEŇ , ZIMA

január   august   február   marec   september
júl   apríl   máj   november   december
jún

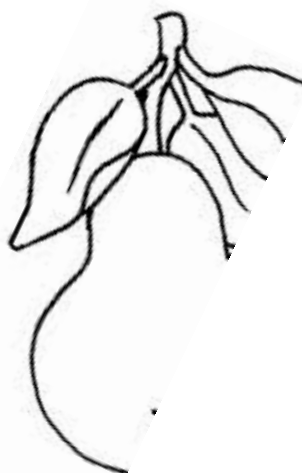

Príloha 2 Lesné zvieratá - PL

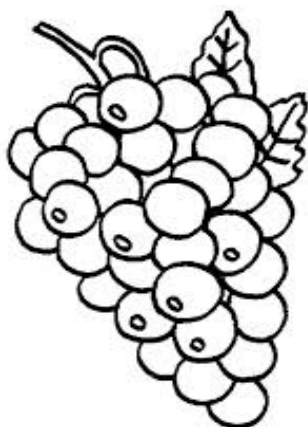

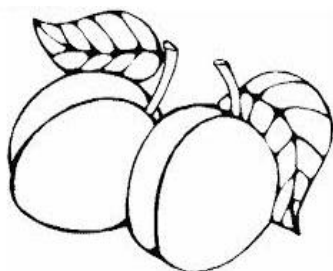
.....

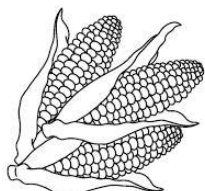
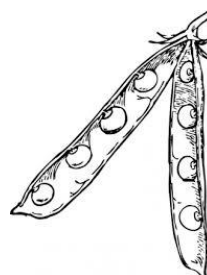
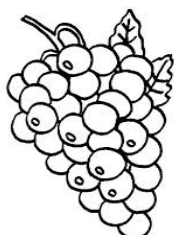
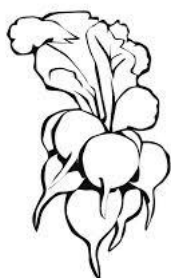
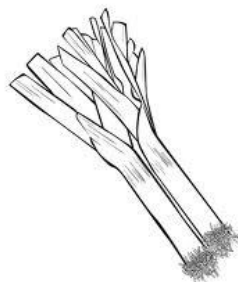
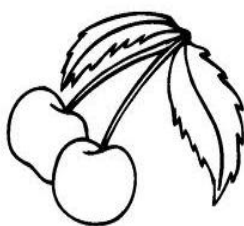
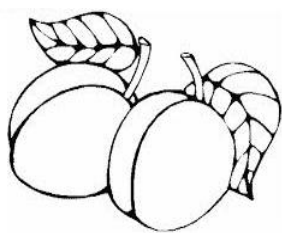
.....

.....

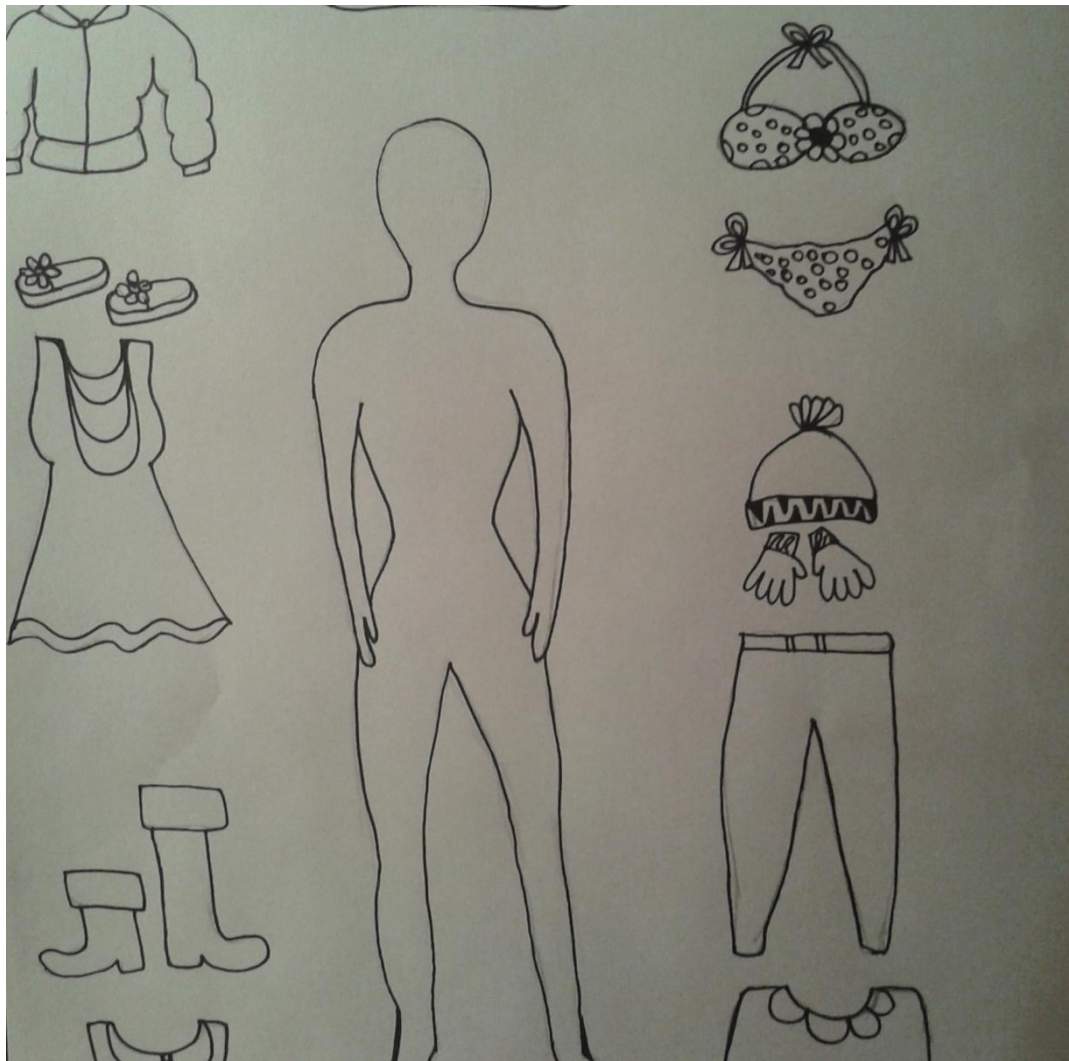
.....

OVOCIE

ZELENINA

Príloha 5 Oblečenie v zime - PL

Príloha 6 Zvieracie rodinky - PL

Príloha 7 Domáce zvieratá - PL

